

Formulation of Marriage Parenting Model

Fatemeh Farshi Sobhkhiz: Ph.D. Student of educational psychology, department of psychology, Saveh branch, Azad University, Saveh, Iran. hamyar.khanevade@gmail.com

Hooman Namvar*: Assistant professor, department of psychology, Saveh branch, Azad University, Saveh, Iran. hnamvar@iau-saveh.ac.ir

Zahra Zare: Assistant professor, department of sociology, Islamic Azad University, east Tehran branch, Tehran, Iran. zahra.zare2006@gmail.com

Abstract

Introduction: Parents have the primary responsibility for raising their children. The impact that parents have on their children is sometimes tangible and sometimes completely intangible. These effects can be examined under the heading of parenting. Various plans have been proposed for parenting, one of the most important of which is to prepare children for marriage, and this study was conducted with the aim of developing a model for parenting marriage.

Methods: This research is a combined approach qualitative study using documentary studies, Fuzzy Delphi, and field studies (interviews) in which thirty Semi-structured interviews have been conducted to collect information. Six family and marriage specialists were selected by judgment sampling method, sixteen couples, half of them with marital dissatisfaction and the other half with marital satisfaction, as well as eight of their parents were selected through a judgmental and voluntary method. To examine the content of the interviews and conceptualize and extract the categories the Strauss and Corbin methods were used.

Results: Data analysis showed that fourteen indicators of gender identity, sexual education, opposite sex attitudes, body image, emotional intelligence, parenting, independence, problem-solving skills, communication skills, social capital (within and outside the family) Hierarchy, demarcation, cultural identity and moral intelligence, which are classified into five categories of educational, psychological, social, cultural and moral factors, play an important role in marriage parenting.

Conclusions: Knowing the criteria and indicators of marriage parenting can help parents, couples, and family therapists to become more aware of what are the effective and appropriate behaviors and methods for marriage parenting, and as a result apply these criteria for more successful and satisfactorily cohabitation and marriage.

Keywords

Marriage Parenting Model

Qualitative Research

Family and Marriage Specialists

*Corresponding Author
Study Type: Original
Received: 20 Aug 2020
Accepted: 26 Oct 2020

Please cite this article as follows:

Farshi Sobhkhiz F, Namvar H, and Zare Z. Formulation of marriage parenting model. Quarterly journal of social work. 2019; 9 (4); 41-49

تدوین مدل والدگری ازدواج

فاطمه فرشی صبح خیز: دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران. hamyar.khanevade@gmail.com

هومن نامور*: استادیار، گروه روانشناسی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران. hnamvar@iau-saveh.ac.ir

زهرا زارع: استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق، تهران، ایران. zzare@iauet.ac.ir

چکیده

مقدمه: والدین مسوولیت اصلی تربیت کودکان را برعهده دارند. تأثیری که والدین بر فرزندان می‌گذارند، گاهی آشکار و گاهی کاملاً نامحسوس است. این تأثیرات تحت عنوان والدگری قابل بررسی است. برای والدگری نقش‌های مختلفی مطرح شده که یکی از مهمترین آنها آماده کردن فرزندان برای ازدواج است و این پژوهش با هدف تدوین مدلی برای والدگری ازدواج انجام شد.

روش: این پژوهش به روش کیفی و با رویکرد تلفیقی و استفاده از مطالعات اسنادی، روش دلفی فازی و مطالعات میدانی به صورت مصاحبه انجام شده است که در آن سی مصاحبه نیمه ساختاریافته جهت گردآوری اطلاعات انجام شده است. شش متخصص خانواده و ازدواج با روش نمونه‌گیری قضاوتی، شانزده نفر زن و شوهر، نیمی از آنها با نارضایتی زنشویی و نیمی دیگر با رضایت زنشویی و همچنین هشت نفر از والدین آنها به روش قضاوتی و داوطلبانه انتخاب شدند. برای بررسی محتوای مصاحبه‌های صورت گرفته، مفهوم‌سازی و استخراج مقوله‌ها از روش استراس و کوربین استفاده شد.

نتایج: تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که چهارده شاخص هویت جنسیتی، آموزش جنسی، نگرش به جنس مخالف، تصویرسازی از بدن، هوش هیجانی، فرزندپروری، استقلال، مهارت حل مشکل، مهارت ارتباطی، سرمایه اجتماعی (درون و بیرون خانوادگی)، سلسله مراتب، مرزبندی در روابط، هویت فرهنگی و هوش اخلاقی که در پنج دسته عوامل آموزشی، روانی، اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی دسته‌بندی شدند نقش مهمی در والدگری ازدواج ایفا می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری: اطلاع از معیارها و شاخص‌های والدگری ازدواج می‌تواند به والدین، زوجین و درمانگران خانواده کمک کند که از آنچه رفتارها و روش‌های کارآمد و مناسب در راستای والدگری ازدواج است آگاه‌تر شوند و در نتیجه از این معیارها برای زندگی مشترک و ازدواج موفقتر و رضایت‌بخشتر استفاده نمایند.

واژگان کلیدی

مدل والدگری ازدواج

پژوهش کیفی

متخصصان خانواده و ازدواج

* نویسنده مسئول

نوع مطالعه: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۰۵

فاطمه فرشی صبح خیز، هومن نامور و زهرا زارع. تدوین مدل والدگری ازدواج. فصلنامه مددکاری

اجتماعی، ۱۳۹۹؛ ۹ (۴): ۴۹-۴۱

نحوه استناد به مقاله:

مقدمه

خانواده، یکی از مهمترین نهادهای جامعه و شکل دهنده شخصیت آدمی است. در ساختار خانواده روابط مختلفی وجود دارد و رابطه والدین با فرزندان یکی از مهمترین روابط است. والدین نقش مهم و بدون جایگزینی در تربیت اجتماعی و تامین سلامت جسمی و روانی آنها ایفا میکنند، تأثیری که والدین بر فرزندان می‌گذارند، به عنوان والدگری مطرح است. [۱] تعریف ساده والدگری به این صورت است: فرایند یا حالتی از پدر بودن یا مادر بودن. [۲] اگرچه پیدا کردن تعریف برای والدگری مشکل است، اما یک توافق عمومی درباره نقش‌هایی که والدین در زندگی فرزندان دارند، وجود دارد. [۳] مراقبت کننده: مراقبت جسمی، رسیدگی به تغذیه و تر و خشک کردن؛ منبع عاطفی بودن: مورد پذیرش قرار دادن، عشق ورزیدن و رشد خودپنداره مثبت؛ منبع اقتصادی بودن: پرداخت هزینه‌های مختلف؛ پشتیبانی: حفاظت از فرزندان در مقابل آسیب‌ها؛ آماده کردن فرزندان برای زندگی اجتماعی، مربی بودن و آموزش و راهنمایی: کمک به رشد شناختی، عاطفی، اجتماعی، هیجانی؛ انتقال دهنده آیین‌ها. با وجود نقش‌های مختلف برای والدگری یکی از مهمترین نقش‌های آنها آماده کردن فرزندان برای زندگی مشترک در آینده می‌باشد، که به گونه‌ای تمامی نقش‌های والدین در کنار هم دیگر به صورت مستقیم و غیرمستقیم به عنوان زمینه برای والدگری ازدواج می‌باشد. هرچند ازدواج و تشکیل خانواده یکی از مهمترین ارزش‌های انسانی در تمام جوامع انسانی می‌باشد اما ممکن است به علت استفاده نکردن از مهارت‌های لازم برای شروع و ادامه ازدواج و آمادگی نداشتن منجر به تنهایی، بیماری جسمی، فشار روانی، مشکلات خانوادگی و حتی مرگ شود. [۴] از سویی دیگر وجود آمار بالای طلاق اهمیت والدگری ازدواج را افزایش می‌دهد. تنها در نه ماهه اول سال ۱۳۹۵، پانصد و سی و پنج هزار و ششصد و هفتاد هزار ازدواج و یکصد و سی و پنج هزار و ششصد و شصت و هفت هزار مورد طلاق ثبت شده است. این به معنای آن است که به ازای هر سه و نه دهم مورد ازدواج یک مورد طلاق ثبت شده است. [۵] در پژوهشی که در زمینه علل طلاق انجام شده به موارد مختلفی از جمله: ضعف مکانیسم‌های آموزش‌های اجتماعی قبل از ازدواج، بی‌توجهی به تقویت بنیان‌های شخصیتی به وسیله خانواده و مدرسه، فقدان یا ضعف آگاهی جوانان به ویژه نسبت به تکنیک‌های ارتباطی و عاطفی، ترویج فرهنگ خودپرستی و خودمحوری، ضعف آگاهی زوجین از وقوف بر تکنیک‌های کنترل عصبی و... اشاره شده است. [۶] آنچه مسلم است، این است که مشکلات ازدواج فقط مسکن و اشتغال نیست، بلکه مشکل اساسی وجود نداشتن فرهنگ زندگی مشترک است. به هر جهت شخصیت محصول محیط اجتماعی و فرهنگی است که فرد در آن متولد می‌شود و خانواده تأثیر خاصی بر آن دارد. [۷] براساس نظریه یادگیری اجتماعی، والدین نظر خود را راجع به ازدواج از طریق الگوسازی و یادگیری جانشینی به فرزندان خود انتقال می‌دهند و نگرش فرزندان نسبت به ازدواج نیز از طریق مشاهده رفتار والدین و روابط آنها با همدیگر و با فرزندان الگوبرداری می‌شود. [۸] ویژگی‌های شخصیتی و روابط زناشویی والدین با همدیگر [۹] و رابطه والدکودک [۱۰] می‌تواند بر ازدواج فرزندان تأثیرگذار باشد.

از سویی والدین از طریق جامعه‌پذیری؛ با پذیرش قوانین، طرز تفکر، یا یک نظام اندیشه‌ها، عقاید، سنت‌ها و ارزش‌های اخلاقی و درونی کردن این عناصر در فرزندان، آنها را برای زندگی مشترک آماده می‌نمایند و از این طریق فرزندان هویت

جدول (۱) عوامل موثر بر والدگری ازدواج بر اساس مطالعات پیشین		
عوامل	مقوله‌ها	منابع حمایت‌کننده
آموزشی	هویت جنسیتی، آموزش مساله‌های جنسی، نگرش به جنس مخالف، تصویرسازی از بدن	۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰
روانی	هوش هیجانی، وابستگی و هم وابستگی، سبک‌های فرزندپروری، کمال‌گرایی، اخلاقیت، مهارت حل مشکل، مهارت ارتباطی	۹، ۱۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹
اجتماعی	سرمایه اجتماعی، درک سلسله مراتب، تشخیص مرزها	۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴
فرهنگی	هوش اخلاقی، امانتداری	۳۷، ۳۸، ۳۶، ۳۵
اخلاقی	پایبندی به اصول مذهبی، هویت فرهنگی، جمع‌گرایی و فردگرایی	۳۹، ۴۰

مشخص و شخصیت پیدا می‌کنند. به هر جهت چگونگی شخصیت فرزندان در گرو رفتار والدین با فرزندان یعنی شیوه‌های فرزندپروری است. [۷] با مریند شیوه‌های فرزندپروری والدین را تلاش‌هایی تعریف کرده است که جهت کنترل و اجتماعی شدن فرزندان مورد استفاده قرار می‌گیرد. شیوه‌های تربیتی فرایندی پیچیده است و شامل رفتارهای ویژه‌ای می‌باشد که اگر چه به طور منفرد عمل می‌کنند اما در نهایت بر آینده فرزندان تأثیر می‌گذارد. مهمترین کارکرد اجتماعی خانواده ایجاد سرمایه اجتماعی و اجتماعی کردن کودکان در خانواده است. کارکرد روانی خانواده. کارکرد ارتباطی. کارکرد تربیتی و آموزشی. کارکرد عاطفی و اخلاقی. کارکرد کنترل رفتار. [۱۱ و ۱۲]

با در نظر گرفتن این که والدین در زندگی فرزندان نقش اساسی دارند ضروری است علاوه بر فراهم ساختن زمینه‌های موفقیت فرزندان در

نظر به اینکه مطالعه‌ای به‌طور خاص به این موضوع نپرداخته است و اغلب تحقیقات در مورد حیطه ازدواج و خانواده از طریق روش‌های کمی انجام شده است، پژوهش حاضر به‌منظور تدوین مدلی برای والدگری ازدواج با استفاده از روش کیفی انجام گردید.

عرصه‌های تحصیلی و شغلی، آنان را برای ازدواج نیز آماده سازند. در طول سال‌ها همیشه به عوامل موثر در ازدواج موفق، سالم، رضایتمند، خانواده سالم [۱۳ و ۱۴] توجه شده است و در مورد نقش والدین در ازدواج فرزندان بحث شده است. محققان عوامل متعددی را مبنی بر شاخص‌های اثرگذار بر ازدواج معرفی کرده‌اند، که در جدول شماره یک شاخص‌ها و منابع حاصل از پژوهش‌های پیشین ارایه شده است.

روش

این پژوهش کیفی، با شیوه تلفیقی و با استفاده از مطالعات اسنادی، روش دلفی فازی و مطالعات میدانی (مصاحبه) انجام شده است. مشارکت‌کنندگان در پژوهش را زوجین و والدین آن‌ها، کلیه زوجین دارای رضایت زناشویی، زوجین مشکل‌دار و والدین آن‌ها و متخصصان خانواده و ازدواج تشکیل داده‌اند. تعداد کل نمونه‌ها سی نفر که از این تعداد بیست و چهار زوج و والدین آن‌ها شامل چهار زوج دارای رضایت زناشویی، چهار زوج دارای نارضایت زناشویی، هشت نفر از والدین زوج‌ها به شیوه نمونه‌گیری قضاوتی و داوطلبانه انتخاب شدند، همچنین شش نفر از متخصصین نیز به شیوه قضاوتی جهت شرکت در پژوهش انتخاب گردیدند. تعداد کل نمونه‌ها سی نفر است که از این تعداد شانزده نفر زن و شوهر شامل چهار زوج دارای رضایت زناشویی، چهار زوج دارای نارضایت زناشویی و هشت نفر از والدین آن‌ها به شیوه نمونه‌گیری قضاوتی و سهمیه‌ای؛ و شش نفر متخصص به شیوه قضاوتی انتخاب گردیده‌اند.

ملاک‌های ورود

مدت زندگی مشترک کمتر و بیشتر از ده سال. میانگین نمره پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ کمتر و بیشتر از میانگین زوجین دارای اختلاف و بدون اختلاف زناشویی. داشتن مدرک دکتری در یکی از گرایش‌های رشته‌های مشاوره، روانشناسی و جامعه‌شناسی، با پنج سال تجربه کار با خانواده‌ها و زوج‌ها. اطمینان از این که انتخاب‌شوندگان تمایل دارند تجارب خود را در اختیار پژوهش قرار دهند.

روش کار

ابتدا با مرور ادبیات پژوهش تعدادی از شاخص‌های مهم اثرگذار بر والدگری ازدواج استخراج شدند. سپس با بهره‌گیری از روش دلفی فازی متخصصان والدگری ازدواج شناسایی شدند. در نهایت سوالات مصاحبه نیمه‌ساختاریافته تدوین گردید و در جلسات مصاحبه از زوجین و والدین آن‌ها پرسیده شد تا شاخص‌های به‌دست آمده از پژوهش‌ها و مصاحبه با متخصصان دقیقتر مورد بررسی قرار گیرند. به موازات فرایند مصاحبه، با استفاده از فنون ذکر شده توسط استراس و کوربین، تحلیل سطر به سطر انجام شد و کدهای به‌دست آمده ثبت گردید. پس از تحلیل مجدد و دسته‌بندی کدهای به‌دست آمده مقوله‌های کلی شکل گرفت. مصاحبه‌ها، تا اشباع داده‌ها ادامه یافت. در نهایت به شیوه مثلث‌سازی بر اساس مقوله‌های به‌دست آمده از پژوهش‌های پیشین، مصاحبه با متخصصان، مصاحبه با زوجین و والدین آن‌ها، مدل والدگری ازدواج تدوین شد. به‌منظور صحت و اعتبار داده‌ها؛ در فرایند تحلیل از نظارت استادان و هم‌فکری متخصصان استفاده شد. کدها، ارتباط بین مقوله‌ها، حذف کدهای نابجا و شناسایی موارد جدید توسط آنان بررسی شد در نهایت برای اطمینان بیشتر دسته‌بندی‌ها و کدگذاری‌ها، در اختیار یکی از متخصصین پژوهش کیفی قرار گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از نظر متخصصان: همان‌طور که در بخش مقدمه بیان شد از پژوهش‌های پیشین نوزده مقوله موثر بر والدگری ازدواج استخراج گردید، که در جدول شماره یک آمده است.

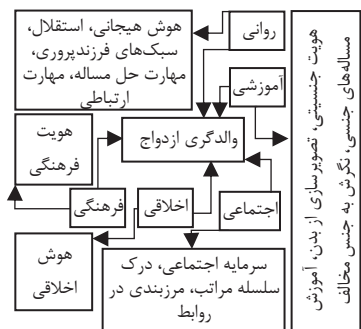
نتایج اولیه نظرسنجی از متخصصان متغیرهای تحقیق به روش دلفی فازی: یافته‌های حاصل از نظر متخصصین، نظرسنجی از متخصصان پژوهش به روش دلفی فازی، پس از تعیین مقوله‌های معیار تحقیق، به‌منظور تعیین وزن مقوله‌ها و فرم‌های نظرسنجی شامل کلیه پارامترها، در اختیار متخصصان قرار گرفت که نتیجه اولیه آن در جدول شماره دو آمده است. **ماتریس مقایسه زوجی نظر متخصصان پژوهش:** در مرحله دوم با توجه به نتایج اولیه نظرات متخصصان، اقدام به محاسبه ماتریس زوجی شده است. لازم به ذکر است که با توجه بالا بودن تعداد مقوله‌های شناسایی شده، صرفاً نظر متخصص اول در

جدول(۲) نتایج اولیه نظرسنجی متخصصان در مورد مقوله‌ها

مقوله‌ها	نفر ۱	نفر ۲	نفر ۳	نفر ۴	نفر ۵	نفر ۶
هویت جنسیتی	۵	۴	۵	۴	۵	۴
تصویرسازی از بدن	۴	۵	۴	۵	۳	۵
آموزش مساله‌های جنسی	۳	۴	۴	۵	۴	۴
نگرش به جنس مخالف	۵	۵	۵	۳	۵	۵
هوش هیجانی	۴	۵	۴	۴	۴	۴
وابستگی / هوابستگی	۴	۳	۴	۴	۴	۴
سبک‌های فرزندپروری	۵	۵	۵	۴	۵	۵
کمال گرایی	۲	۱	۲	۱	۳	۲
خلاقیات	۱	۲	۲	۱	۲	۲
مهارت حل مشکل	۵	۳	۴	۵	۴	۴
مهارت ارتباطی	۵	۳	۴	۴	۵	۴
سرمايه اجتماعي	۴	۳	۴	۴	۴	۴
درک سلسله مراتب	۵	۵	۵	۴	۵	۵
فرزندى در روابط	۵	۵	۵	۴	۵	۵
هوش اخلاقی	۵	۵	۵	۴	۵	۵
امانت داری	۲	۱	۲	۱	۳	۲
پایبندی به اصول مذهبی	۱	۲	۲	۱	۲	۲
هویت فرهنگی	۵	۳	۴	۵	۴	۴
فردگرایی و جمع گرایی	۲	۳	۳	۱	۱	۳

مقوله‌ها	z	Z _i
هویت جنسیتی	۱۰۶۰۴۸	۱/۳۵۶۴۴۹
تصویرسازی از بدن	۱۳۹۹۵۲	۱/۳۲۴۶۸۰
آموزش مساله‌های جنسی	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
نگرش به جنس مخالف	۱۳۹۹۵۲	۱/۳۲۴۶۸۰
هوش هیجانی	۱۰۸۷۲۸	۱/۳۵۶۴۴۹
وابستگی / هوابستگی	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
سبک‌های فرزندپروری	۱۳۹۹۵۲	۱/۳۲۴۶۸۰
کمال گرایی	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
خلاقیات	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
مهارت حل مشکل	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
مهارت ارتباطی	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
سرمايه اجتماعي	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
درک سلسله مراتب	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
فرزندى در روابط	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
هوش اخلاقی	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
امانت داری	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
پایبندی به اصول مذهبی	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
هویت فرهنگی	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹
فردگرایی و جمع گرایی	۱۰۳۱۹۲۳	۱/۳۵۶۴۴۹

نمودار(۱) مدل والدگری ازدواج

جدول شماره سه ارائه شده است. وزن پارامترها با استفاده از روش FDAHP: پس از انجام نظرسنجی و ارزیابی نتایج حاصل از آن، کلیه نتایج حاصله برای تشکیل ماتریس مقایسه زوجی دلفی پارامترها مورد استفاده قرار گرفتند. در تشکیل ماتریس مذکور از تابع عضویت مثلثی و در نتیجه

مقوله‌ها	۱۰۰	۲۰۰	۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰
هویت جنسیتی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
تصویرسازی از بدن	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
آموزش مساله‌های جنسی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
نگرش به جنس مخالف	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
هوش هیجانی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
وابستگی / هوابستگی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
سبک‌های فرزندپروری	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کمال گرایی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
خلاقیات	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
مهارت حل مشکل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
مهارت ارتباطی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
سرمايه اجتماعي	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
درک سلسله مراتب	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
فرزندى در روابط	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
هوش اخلاقی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
امانت داری	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
پایبندی به اصول مذهبی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
هویت فرهنگی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
فردگرایی و جمع گرایی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

جدول(۳) عوامل مقوله‌ها و همبستگی آنها با والدگری ازدواج حاصل از محاسبه رگرسیون و واریانس

عوامل	مقوله (مغایبه)	مقوله (مغایبه)
روانی	۱۰۰	۱۰۰
آموزشی	۱۰۰	۱۰۰
اجتماعی	۱۰۰	۱۰۰
اخلاقی	۱۰۰	۱۰۰
فرهنگی	۱۰۰	۱۰۰
هویت جنسیتی	۱۰۰	۱۰۰
تصویرسازی از بدن	۱۰۰	۱۰۰
آموزش مساله‌های جنسی	۱۰۰	۱۰۰
نگرش به جنس مخالف	۱۰۰	۱۰۰
هوش هیجانی	۱۰۰	۱۰۰
وابستگی / هوابستگی	۱۰۰	۱۰۰
سبک‌های فرزندپروری	۱۰۰	۱۰۰
کمال گرایی	۱۰۰	۱۰۰
خلاقیات	۱۰۰	۱۰۰
مهارت حل مشکل	۱۰۰	۱۰۰
مهارت ارتباطی	۱۰۰	۱۰۰
سرمايه اجتماعي	۱۰۰	۱۰۰
درک سلسله مراتب	۱۰۰	۱۰۰
فرزندى در روابط	۱۰۰	۱۰۰
هوش اخلاقی	۱۰۰	۱۰۰
امانت داری	۱۰۰	۱۰۰
پایبندی به اصول مذهبی	۱۰۰	۱۰۰
هویت فرهنگی	۱۰۰	۱۰۰
فردگرایی و جمع گرایی	۱۰۰	۱۰۰

اعداد فازی استفاده شد. ماتریس مقایسه زوجی فازی بین نوزده مقوله در جدول شماره چهار نمایش داده شده است. لازم به ذکر است که با توجه به زیاد بودن تعداد محاسبه‌های صورت گرفته صرفاً پنج متغیر اول ارایه شده است. در مرحله بعد با استفاده از روابط اعداد فازی و به ازای مقوله‌های مختلف محاسبه شد که نتیجه محاسبات در جدول شماره پنج درج گردید. طبق روابط ذیل به‌ترتیب وزن فازی و غیرفازی مقوله‌ها محاسبه شده است و نتایج آن در ادامه درج گردیده است.

غیرفازی کردن وزن پارامترها: در این مرحله به‌منظور غیرفازی کردن وزن مقوله‌ها، میانگین هندسی مولفه‌های عدد فازی وزن پارامترها به‌دست آمد و بدین ترتیب وزن پارامترها به‌صورت عدد قطعی بیان گردید. نتایج در جدول شماره شش قابل مشاهده می‌باشد.

با توجه به نتایج به‌دست آمده مشاهده می‌شود متغیر سبک‌های فرزندپروری با وزن هفت هزار و صد و نود و چهار صد هزارم بیشترین وزن را داشته است. متغیر مرزبندی روابط با وزن شش هزار و هشتصد و هشتاد و چهار صد هزارم در رتبه دوم قرار دارد. میانگین شاخص‌ها برابر با پانصد و بیست و پنج ده هزارم می‌باشد و مشاهده می‌شود

متغیرهای کمال گرایی، خلاقیت، امانت داری، پابندی به اصول مذهبی و فردگرایی و جمع گرایی پایتتر از حد میانگین می باشند و باید در ادامه روند تحقیق حذف شوند، متخصصان چهارده مقوله هویت جنسیتی، تصویرسازی از بدن، آموزش مساله های جنسی، نگرش به جنس مخالف، هوش هیجانی، وابستگی و هم وابستگی، فرزندپروری، مهارت حل مشکل، مهارت ارتباطی، سرمایه اجتماعی، سلسله مراتب، مرزبندی در روابط، هوش اخلاقی، هویت فرهنگی را موثر بر والدگری ازدواج دانستند که والدین از دوران کودکی جهت آماده کردن فرزندان خود برای ازدواج باید در نظر بگیرند.

یافته های حاصل از مصاحبه زوجین و والدین: همان طوری که در جدول شماره هفت مشاهده می شود، در تجزیه و تحلیل نهایی از مصاحبه زوجین، نود مفهوم ثانویه (در کدگذاری باز) در کدگذاری انتخابی بر اساس شباهت موضوعی، در چهارده شاخص و پنج دسته عوامل محوری قرار داده شدند. همان طور که در نمودار شماره یک مشاهده می شود مدل والدگری

ازدواج در نهایت در چهارده شاخص تدوین شد. شاخص استقلال در مدل والدگری ازدواج جایگزین وابستگی و هم وابستگی شد، استقلال شاخصی است که والدین به فرزندان خود باید آموزش دهند زیرا از ملاک های مهم برای رضایت زناشویی و زندگی مشترک موفق است. یکی از مشخصه های رشد اجتماعی، داشتن استقلال است. افراد وابسته اند به دنبال کسی هستند تا به جای آن ها تصمیم بگیرد. افراد مستقل توانایی ها و محدودیت هایشان را به خوبی می شناسند و این شناخت به تصمیم گیری صحیح کمک می کند. در بعضی ازدواج ها، نداشتن استقلال یکی از زوجین باعث بروز اختلافات بسیار می شود.

بحث و نتیجه گیری

شاخص های استخراج شده از ادبیات تحقیق و آزمون اعتبار اولیه آن ها با استفاده از روش دلفی فازی و نظر متخصصان حوزه خانواده و ازدواج، همچنین تحلیل مصاحبه زوجین و والدین آن ها، چهارده مقوله در مدل والدگری ازدواج، نمودار یک، به عنوان عوامل کارآمد و موثر در این حوزه استخراج گردید.

مقوله اول هویت جنسیتی. بخش زیادی از هویت جنسیتی افراد در دوران کودکی شکل می گیرد و ارزش های فردی را برای دوران بزرگسالی سازماندهی می کند. (هاید، ۱۳۹۸) با توجه به این که دیدگاه جامعه نسبت به برابری جنسیتی تغییر کرده است و جوامع از شکل سنتی خود تغییر کرده و افراد بیشتری تحصیلات دانشگاهی دارند و زنان نیز مانند مردان زنان شاغل هستند، بنابراین ضروری است والدین در پرورش هویت دوجنسیتی در فرزندان کوشا باشند تا به ازدواج و رضایت زناشویی آنان کمک کنند. معارف و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی نشان دادند که نقش های دوجنسیتی برای هر دو جنس رضایت مندی بیشتری به همراه دارد. آن ها گزارش می کنند زوجینی که هر دو دارای هویت جنسیتی آندروژنی هستند، موفقیت قابل توجهی در برقراری ارتباط و حل مساله با همسرانشان دارند. زوجینی که هر دو سطح بالایی از هویت آندروژنی دارند بیشتر سازگارند و سلامت جسمی و روانی بیشتری دارند. (وفایی و همکاران، ۲۰۱۴) لذا زوجینی دارای رضایت زناشویی خواهند بود نه تنها نقش های خود را به خوبی ایفا کنند بلکه هر دو زوج در اجرای نقش ها به صورت مشترک با داشتن صفت های آندروژنی هم زنانه و هم مردانه هماهنگ باشند. [۳۴]

مقوله دوم آموزش جنسی. تحقیقات نشان دادند که تعهد، صمیمیت، دانش و نگرش جنسی با رضایت جنسی و سازگاری زناشویی رابطه مثبت دارند. [۱۵] دانش جنسی از طریق آموزش حاصل می شود. فرزندان این آموزش را اغلب از طریق منابع غیر رسمی به دست می آورند، والدین در کنار آموزش های مختلف اعم از تحصیلی، ورزشی، فرهنگی که برای فرزندان خود فراهم می کنند لازم است به این آموزش نیز اهمیت دهند. مشکل موجود در مسیر آموزش جنسی کودکان، نداشتن آگاهی و حجب والدین است. این دو عامل مانع ارتباط بین والدین و فرزندان برای بیان حقایق به روش اصولی و صحیح می شود. [۴۲]

مقوله سوم نگرش به جنس مخالف. در زندگی های امروزی که اغلب خانواده ها تک فرزند و یا حداکثر دارای دو فرزند می باشند، بدین لحاظ میزان رفت و آمدها با خویشاوندان نسبت به گذشته کاهش پیدا کرده و تعاملات فرزندان با همدیگر در داخل خانواده و فرصت شناخت خصوصیات و ویژگی های همدیگر کاهش یافته است، این که والدین در ذهن فرزندان خود از جنس مخالف چهره مناسب، خوب و واقعی ایجاد کنند مهم است. نکته مهم در شاخص نگرش به جنس مخالف طرحواره

موجود در ذهن افراد از یکدیگر است.

مقوله چهارم تصویرسازی از بدن.

داشتن تصویر مناسب از بدن به عزت نفس، رضایت جنسی و رضایت از زندگی منجر می شود. زومر در بررسی رابطه بین جنسیت، نارضایتی از بدن و رفاه ذهنی و روانی نشان داد که تصویر بدن مثبت با رضایت کلی زندگی ارتباط دارد، [۱۹] طبق نظریه شناختی اجتماعی تشویق و الگوبرداری از والدین و رفتارهای والدین نسبت به ظاهر و بدن فرزندان می تواند سبب رضایت از اندام و ظاهر و یا بالعکس شود. این نگرش اغلب در محیط خانوادگی، از مادران به دختران منتقل می شود اما در کل والدین، عامل اجتماعی زمینه ساز اولیه هستند که می توانند به عنوان عاملی فعال در نظر گرفته شود. [۷ و ۴۳]

مقوله پنجم هوش هیجانی.

معتقد است هوش هیجانی از مجموعه ای از مهارت ها، توانایی ها ساخته شده است که بیشتر آن ها را می توان از طریق یادگیری پرورش داد. به نظر پژوهشگران هوش هیجانی می تواند تأثیرات مهمی بر فعالیت های گوناگون نظیر رهبری و هدایت دیگران، رشد حرفه ای، سلامت روانی، زندگی خانوادگی و زناشویی داشته باشد. افراد با هوش هیجانی بالا مشارکت بیشتری را در مورد همسرانشان داشته اند، روابط نزدیکتر و محبت آمیزتری نشان داده اند و رضایت زناشویی بیشتری را در زندگی زناشویی خود تجربه کرده اند. [۲۱]

مقوله ششم شیوه های فرزند پروری.

عمده ای بر تکامل فرد، ارتباطات خانوادگی و سایر جنبه های زندگی دارد. شبکه روابط بین والدین و اعضا در این محیط کوچک به طور گسترده کیفیت جریان رشد روانی و جسمانی را مشخص می نماید. [۴۴] سبک فرزند پروری اقتدارگرایانه می تواند پیش بینی کننده رشد روانی اجتماعی، رفاه و سلامت و رضایت زناشویی فرزندان در آینده باشد. [۱۰]

مقوله هفتم استقلال.

هر چند وابستگی

متقابل والدین و فرزندان در سنین اولیه کودک نقش اساسی دارد اما زمانی که فرزندان، توانایی تشکیل زندگی مستقل را پیدا می کنند، کاستن تدریجی کنترل والدین نسبت به فرزندان اهمیت زیادی دارد زیرا افراد وابسته اتکا عاطفی زیادی به دیگران و در بسیاری از امور نیاز به تایید آنان دارند، به طوری که در تصمیم گیری های خود استقلال کافی ندارند بدین لحاظ کیفیت زناشویی آنان کاهش می یابد. [۲۷]

مقوله هشتم مهارت حل مشکل. مهارت حل مشکل پیش بینی کننده باورهای خودکفایی و رضایت زناشویی است. [۲۹] بنابراین والدین باید به فرزندان خود آموزش دهند که زندگی بدون مشکل نیست. فرایندهای حل مشکل ثمربخش برای رویارویی موثر با مشکلات زندگی حیاتی هستند. از طرفی داشتن مهارت های ارتباطی در حل مشکل نیز موثر است. مشخصه ارتباط های خوب توانایی پرداختن به مشکلات به شکل مشارکتی است. این امر مستلزم تحمل پذیرش توافق نداشتن و مهارت های حل مشکل در زندگی است. [۴۵]

مقوله نهم مهارت ارتباطی. والدینی که از همان دوران کودکی فرزندان شان به فکر آینده آنان هستند، برای ارتباط موثر و خوب مابین خود و فرزندشان تلاش می کنند. ارتباط خوب به حل موثر مساله های، ایجاد رابطه عاطفی بین اعضای خانواده کمک می کند. آموزش مهارت های ارتباطی می تواند بر افزایش صمیمیت و سازگاری زناشویی تأثیر بگذارد. [۲۱]

مقوله دهم سرمایه اجتماعی. لین نیز معتقد است بر خورداری از انواع سرمایه اجتماعی به خشنودی و رضایت از زندگی منجر می گردد. [۴۶] ابعاد سرمایه اجتماعی از جمله اعتماد متقابل، احترام، همکاری، مسوولیت، حس امنیت، مشارکت اجتماعی بر رضایت زناشویی تأثیر دارند. [۳۱] فرزندان که در روابط والدین احترام صمیمیت را با خویشاوندان و دوستان تجربه می کنند و اعتماد و همفکری در روابط آنها وجود دارد، در زندگی مشترک آنها نیز اعتماد، همفکری و مشورت، مشارکت در روابط درون و بیرون خانواده وجود دارد.

مقوله یازدهم سلسله مراتب. در روابط میان والدین و فرزندان، لازم است والدین اقتدار و مسوولت پذیری خود را حفظ کنند، و مراقب باشند که از قدرت نسبی خود سو استفاده نکنند تا انتخاب ها و مسوولیت پذیری بچه ها، با رشد سنی افزایش یابد. [۳۴] ضروری است والدین شرایطی فراهم کنند که هر یک از اعضا نقشی داشته باشد. [۴۷]

مقوله دوازدهم مرز بندی در روابط. مرزها باید تعریف شده باشند به طوری که اعضا زیر منظومه مجال انجام وظیفه را پیدا کنند و فرصت تماس بین افراد زیر منظومه و سایر اعضا فراهم گردد. بدین ترتیب هم استقلال زیر منظومه محفوظ می ماند و هم وابستگی درونی تمام زیر منظومه های خانواده حفظ می گردد. نامشخص بودن مرز زیر منظومه زن و شوهری یکی از علل اختلافات خانوادگی است.

مقوله سیزدهم هوش اخلاقی. افراد با هوش اخلاقی همیشه

پیشنهادهای: لذا پیشنهاد می شود تحقیقات کمی در این زمینه انجام گیرد. از جنبه کاربردی نتایج پژوهش می تواند در آموزش خانواده های دارای فرزند مورد استفاده قرار گیرد. **سپاسگزاری:** بدین وسیله از زحمات کلیه متخصصان، زوجین، والدین و مسوولین انیستیتو رفتار که در این پژوهش مشارکت نمودند و بدون همکاری آنان انجام این پژوهش میسر نمی شد، صمیمانه تشکر و قدردانی می شود. **تعارض منافع:** بنابر اظهار نویسندگان این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

کارهایشان را با اصول اخلاقی پیوند می زنند که این خود باعث افزایش تعهد و مسوولیت پذیری در افراد و در نتیجه بهبود کارایی فردی و گروهی می شود. افرادی که از هوش اخلاقی بالایی برخوردارند در زندگی مشترک خود، درستکاری و صداقت، مسوولیت پذیری، دلسوزی و بخشش بیشتری را نشان می دهند که این عامل باعث افزایش تعهد و رضایت آنان از زندگی می شود. [۳۶ و ۳۷]

مقاله چهاردهم هویت فرهنگی. تحقیقات عوامل فرهنگی مذهبی را یکی از عوامل موثر بر ثبات احساسی زوجین و رضایت زناشویی دانسته اند. [۳۹] می توان نتیجه گرفت که والدگری ازدواج پدیده ای چند بعدی است و ازدواج موفق و پایدار و داشتن رضایت زناشویی فرزندان از زندگی مشترک به آسانی حاصل نمی شود و مستلزم عوامل متعدد به ویژه نقش والدین می باشد که در این پژوهش به برخی از آنها پرداخته شده است. **محدودیت ها:** مطالعه حاضر کیفی است و محدودیت تعمیم پذیری دارد.

منابع

References:

1. Asadi M, Mansourian Y, Nazary AM. Exploring indicators of successful parenting of adolescents among Iranian families: A qualitative study. Iran Journal Health Education Health Promot 2015; 3(3):219-231.[Persian]
2. Bembich C. Parenting and educational aims in a cross cultural perspective: How culture affects early interactions with the child. Rivista Italiana di Educazione Familiare. 2016;3(1): 71-85.
3. Sadeghi M, Fatehizadeh M, Ahmadi A, Bahrami F, Etemadi O. Deneloping a model of healthy family based on eeporative mixed method research. Journal of Psychology. 2014;1(1):29-40 [Persian]
4. Miri M, Miri MR, Sharifzadeh GH, Miri M. Evaluating the impact of relationship enrichment education on marital satisfaction of primary school female teachers in Birjand 2012. Modern Care, Scientific Quarterly of Birjand Nursing and Midwifery Faculty. 2014;11(3):177-185.[Persian]
5. Data and statistical information. Statistical Center of Iran; 2016.[Persian]
6. Sadrolashrafi M, KHonakdar Tarasi M, Shamkhani A, Afrashteh M. Pathology of divorce (causes and factors) and ways to prevent it. Journal Cultural Engineeraing. 2012;7(73,74):26-53.[Persian]
7. Monadi M. A sociological introduction to socialization. Tehran: Jaihoon Publisher; 2008.[Persian]
8. Segrin C, Talor ME, Altman J. Social cognitive mediators and relational outcomes associated with parental divorce. Journal of Social and Personal Relationship. 2018;22(3):361-377
9. Curran M, Hazen N, Bosch L. Understanding marital conflict 7 years later from prenatal representations of marriage. Family Process. 2011;50(2):221-234.
10. Olson DH, Wilde JL. Five parenting styles based on the Olson circumplex model. Journal of Marital and Family Therapy. 2016;3(1):64-80.
11. Epstein N.B., Ryan C.E., Bishop D.S., Miller I.W., & Keitner G.I. (2003). The McMaster model: A view of healthy family functioning. In F. Walsh (Ed.), Normal family processes: Growing diversity and complexity (pp. 581-607). The Guilford Press.
12. Dai L, & Wang L. Review of family functioning. Open Journal of Social Sciences. 2015;3: 134-141.
13. Derakhsh A, Aslani Kh, Koraee A. Formulation of successful marriage model: A qualitative study. Woman's Studies. 2018;10(1):73-97.[Persian]
14. Khodadadi Sangdeh J, Nazari AM, Ahmadi KH, Hasani J. Successful parents' experiences regarding factors affecting a healthy family: A qualitative research. Journal of qualitative resarche in health sciences. 2015;4(2):180-190.[Persian]
15. Besharat M, Rafiezadeh B. Prediction of sexual satisfaction and marital adjustment levels according to job variables, commitment, intimacy, and sexual knowledge and attitude. Family Psychology Journal. 2016;3(1):31-46.[Persian]
16. Azmoude E, Firoozi M, Sadeghi Sahebzaed E, Asgharipour N. Relationship between gender roles and sexual assertiveness in married women. International Journal of Community Based Nursing and Midwifery. 2016;4(4):363-373.[Persian]
17. Khalajabadi F, Zadehmohammadi A. Premarital heterosexual relationships and its association with marital satisfaction among married college students in Tehran. Journal of Family Reasearch. 2015;11(1):32-52.[Persian]
18. Crespi I, Ruspini E. Transition to fatherhood: New perspectives in the global context of changing men's

identities. *International Review of Sociology—Revue Internationale de Sociologie*. 2015;25(3):353–358.

19. Zomer N. The effect of gender typing and body image on life satisfaction. Canada: King's University College at Western University; 2016.

20. Halpern HP, Jenkins P. Parents' gender ideology and gendered behavior as predictors of children's gender-role attitudes: A longitudinal exploration. *Sex Roles Author Manuscript*. 2017;74(11):527-542

21. Rahmanifar R, Mohammadzadeh A, Soleimanian AA. The effect of intimate communication skills on marital adjustment. *Armaghane-Danesh*. 2018; 23(2): 175-187.[Persian]

22. Tavakol Z, Nikbakht NA. A review of the factors associated with marital satisfaction. *Galen Medical Journal*. 2016;6(3):197-207.[Persian]

23. Rajamand S, Khosravi M. The impact of reality therapy approach on problem solving skills and marital intimacy among couples in Isfahan. *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*. 2017;7(4): 107-109.[Persian]

24. Zeidner M, Kloda I. Emotional intelligence (EI), conflict resolution patterns, and relationship satisfaction: Actor and partner effects revisited. *Personality and Individual Differences*. 2013;54(2): 278-283.

25. Ulousoy Y, Durmus E. The prpttype of interpersonal dependency in Turkish culture. *International Journal of Psychology and Counselling*. 2013; 5(6):114-121.

26. Mbam OS, Ronald CN, Oginyi RCN, Onyishi EL. Emotional intelligence, religiosity and forgiveness as predictor of marital satisfaction among non- academic staff of Ebonyi State University, Abakaliki South Eastern Nigeria. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*. 2016;6(5): 361-370.

27. Chmielewska M. Marital quality in the context of interpersonal dependency. *Economics & Sociology*. 2012;5(2): 58-74.

28. Kemer G, Çetinkaya YE, Bulgan G. Emotional dependency and dysfunctional relationship beliefs as predictors of married Turkish individuals' relationship satisfaction. *The Spanish Journal of Psychology*. 2016;19(3):57-65

29. Erus MS. Perceived problem solving skills of married couples predicting self-efficacy beliefs towards their marriages. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*. 2016;6(1):129-59.

30. Geraee N, Eslami AA, Soltani R. The relationship between family social capital, social media use and life satisfaction in adolescents. *Health Promotion Perspectives*. 2019;9(4):307-313.

31. Gholizade A, Esmaeilian Z. The role of social capital components on marital satisfaction in married students. *Knowledge & Research In Applied Psychology*. 2014;56(2):37-46. .[Persian]

32. Arab S. (Dissertation) Investigating the role of social capital and psychological capital on marital adjustment. Mashhad: University of Mashhad; 2015.[Persian]

33. Ebrahimimanesh M. (Dissertation) A Grounded theory of the process leading to divorce. Tehran: Islamic Azad University Central Tehran Branch.; 2016.[Persian]

34. Sadeghi M. (Dissertation) Providing a native model of healthy family and investigating the effects of its training on family health, family functioning and marital quality. Isfahan: University of Isfahan; 2013.[Persian]

35. Ghazvini M, Khodabakhshi Koolae A, Mansoor L, Khosh Konesh A. The comparison of marital satisfaction and moral intelligence and its relationship with immoral commitment in men. *Journal of Reaserch on Religion & Health*. 2015;1(4):4-11.[Persian]

36. Daneshpour M, Asoodeh M, Khalili Lavasani MG, Dadras I. Self described happy couples and factors of successful marriage In Iran. *Journal of Systemic Therapies*. 2011;30(2):43-64.[Persian]

37. Ojukwu MO. Psychological Factors Fostering and Affecting Marital Stability. *Covenant International Journal of Psychology (CIJP)*. 2016;1(2):24-53.

38. Fatima M, Ajmal MA. Happy marriage: A qualitative study. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*. 2012;9(2):37-42.

39. Zhong X, Malhi RL. Factors contributing to personal commitment in Chinese interethnic couples interpersona. *An International Journal on Personal Relationships*. 2014;8(1):32-50.

40. Quek K, Fitzpatrick J. Cultural values, self-disclosure, and conflict tactics as predictors of marital satisfaction among Singaporean husband and wives. *The Family Journal*. 2013;21(2): 208-216.

41. Khaksar M. (Dissertation) The effectiveness of premarital education on constraining beliefs of mate selection and marriage expectations in male college student in Isfahan. Kermanshah: Razi University; 2016.[Persian]

42. Alekseeva GE, Krasnopolskaya I, Skokova Y. Introducing sexual education to Russian schools: Effects of dance4life program on perceptions and behavior of adolescents and teachers. *Health Education*. 2015;115(1):7-37.

43. Eldridge G, Paul L, Baile SJ, Ashe CB, Martz J, Lynch W. Effects of parent-only childhood obesity prevention programs on BMIz and body image in rural preteens. *Body Image*. 2016;16(3):143-153.

44. Barker P, Chan J. Basic family therapy. London: Wiley- Black Well; 2013.

45. Walsh F. Strengthening family resilience. New York: Guilford Press; 2016.

46. RogošiĆ S, Baranović B. Social capital and educational achievements: Coleman vs. Bourdieu. *Center for Educational Policy Studies Journal*. 2016;6(2):81-100

47. McGraw PH. Successesful family psychology. Tehran: Danjheh; 2016.[Persian]